

REGENERACIÓ

Écfrasis d'un projecte artístic:
relleu ceràmic i estampa sobre paper

A partir del tema "Lectura "
del curs de ceràmica 2021-2022— EPA, Centelles

Aleix Mataró Garriga

CENTELLES · 2022

Canvis que transformen

Aquest curs en el Taller de Ceràmica (2021-2022) de l'Escola de Persones Adultes de Centelles, sota el mestratge de la Marta Postico, un dels temes que he desenvolupat ha estat el de fer relleus ceràmics produïts gràcies a la petjada d'una planxa de linòleum. La mateixa tasca que faig per produir estampes sobre paper l'he traslladada sobre fang, explorant uns treballs iniciats en l'anterior etapa al taller de ceràmica (c. 2014).

Primer les tasques han anat destinades a provar fangs refractaris i esmalts: retallar quadrats de fang blanc, gris i gres i estampar amb la planxa. Primer amb corrons i després més habitualment, pressionant amb la mà o algun objecte, en diferents direccions per assegarar les marques. Abans del biscuit, amb les peces seques, ho he anat cobrint d'òxids i netejant amb fregalls o esponges seques perquè el color quedi sobretot en els buits. I després, per a la segona cuita s'apliquen esmalts transparents o tirant cap a certes tonalitats. He fet servir com a mostres les planxes de mini-prints de fabricues (c. 2009) i també una planxa petita, del 2020, d'un tema no desenvolupat, dedicada a gent que mira exposicions.

El linòleum no es fa pas malbé. Les peces amb òxids blaus i beixos/ocres són les que han funcionat millor. Els esmalts –almenys tal i com estan aplicats– formen zones irregulars amb matisos i textures interessants.

El treball de varis dies amb aquests relleus ceràmics ha motivat la peça de final de curs, que es presentarà en una exposició. Serà du-

rant els tres caps de setmana primers de juliol (2022), a la sala del Niu, als baixos del Palau dels Comtes de Centelles. El tema marcat per a tothom –tant per ceràmica, com per a pintura i tant per als infants, com per als adults-, ha estat la lectura.

Desmuntant prejudicis

Un dia vaig anar a la Biblioteca de Centelles i tenien un cistell amb llibres embolicats com a regals, que es podien agafar a l'atzar. Agafar com a préstec i retornar al cap d'un mes. La idea era incentivar la lectura de poemes, en el marc de la Setmana de la Poesia. A mi em va tocar el poemari de Josep Maria Mas (Centelles, 1950) "Cant d'amor, 40 anys de poemes de Nadal", publicat el 2020.

No puc negar la contrarietat per la meva sort, ja que la percepció de l'antic professor de música del Institut Pere Barnils (a primers dels 90), era la de ser una persona estranya, que més aviat procurava evitar.

No obstant, i tot i aquest prejudici, guardava alguns records especialment bons. Com, el primer: el dia que des de la biblioteca del institut es va sentir a tot drap, la Novena de Dvorak, que sonava des de l'aula magna (propera, però separada). Una mica com quan Andy Dufresne fa sonar les "Noces de Fígaro" a la presó del film "Cadena perpètua" (1994). No recordo si Mas celebrava així l'aniversari del compositor o de la simfonia. Aleshores un servidor, estava descobrint la música clàssica, mercès una col·lecció regalada per l'extinta Caixa Catalunya i el poema simfònic del "Nou món" era un dels preferits, i encara ara.

També hi va haver un dia que ens va presentar un col·lega de Bulgària, pel qui vam fer una "redacció informativa" sobre el seu país, per a mostrar-li. Aquesta tasca de documentació em va agradar i també la dimensió europea "viva" que ens oferia.

També féiem uns deures que eren petits escrits sobre música, per apuntar regularment a la llibreta de l'assignatura. Aleshores utilitzava unes llibretes Papyrus amb unes tapes "corregudes" de colors vius i la de música era taronja. Encara existeixen. Entre els escrits,

en recordo, en especial, un que vaig improvisar a l'aula, demanant al David Viñolas, que era company de classe, unes paraules sobre música catalana d'aquells anys, que era el temps daurat de Sau, Els Pets, els Sopa, etc. I a partir d'aquí vaig fer un petit comentari. Com una primera "crònica". Després, amb els anys n'he fet moltíssimes de cròniques, sobre exposicions i obres d'art. Entre el període a l'ABC, el 9nou, El Portal i els anys del blog (des del 2011) crec que m'acosto a les 2.000. Cada un escrit com si fos el primer, com diu en Josep Musach que l'hi passa amb les seves pintures. I intentant millorar i aportar. Amb el David Viñolas, per cert, l'he continuat apel·lant per narrar la seva intensa activitat musical. Cròniques i fins i tot, alguna entrevista.

Finalment, El Josep Maria Mas també ens va fer compondre una cançó. Original. Escriure-la i cantar gravant-la. La meua estava dedicada a la Revetlla de Sant Joan –érem final de curs- i recordo que em va costar molt gravar-me, perquè no em sortia d'una tirada. Indecís, em tallava i la vaig acabar gravant a trossos. Engegant i parant un ràdio-cassette. El profe me la va valorar amb un excel·lent. No he tornat a compondre mai més, ni està entre els meus plans.

Així que posant els bons records a la balança vaig aparcar les manies i vaig obrir el poemari. És així com vaig trobar el text de la pàgina 90: "Sia'ns Nadal regeneració", escrit el 15 de desembre de 2019, per desitjar unes bones festes i un bon any 2020.

Clar, això ens situa abans d'una temporada molt fosca. Precisament el canvi de dècada no ha estat del tot positiu. Primer amb l'accident a la Festa del Pi (2019) i al cap de poc, amb la pandèmia originada per l'expansió del Còvid i tots els seus estralls.

En el poema, Josep Maria Mas parla de diversos aspectes, però deixa entreveure un desig de canvi, en una època hedonista, on cal que la veu rimada arribi lluny. Parlant més endavant amb ell, amb l'autor, sí que ens comenta que aquell final del 2019 ja estava al cas dels primers símptomes a la Xina. Però ningú podia augurar per on van anar les coses. Ni els experts la van encertar.

El poema és aquest:

SIA'NS NADAL REGENARCIÓ

Si només faig versos comptats i duc
el ritme per camins de mal accés,
la Veu del cos no arribarà als racons
més apartats del Món. Tothom ho sap,

si ha anat a escola un temps, que els versos son
molt fàcils de comptar: avariats,
tercets, quartets, sonets..., i molts romanços!
Passejar per les ribes ens fa la tarda
calma i ens asserena els jorns. Tothom
vol viure bé, com si mai no s'hagués

de morir i pogués assaborir
les festes amb defici i abundor.

Per si anem caducant a cada pas,
Sia'ns Nadal regeneració.

Bon Nadal i Felicitat Any Nou 2020!

MAS, Josep Maria, "Cant d'Amor. 40 anys de poemes de Nadal",
Centelles, 2020, pàg. 90.

El fet és que la pandèmia a mi em sembla que ha suposat un trencament. He sentit sovint, per boca dels mitjans, per exemple o per altres veus, un cert desig de retorn a l'etapa anterior. Sobretot per recuperar certes estadístiques d'èxit econòmiques o els ritmes socials que portàvem. Però realment tornarà aquell temps? I perquè volem tornar-hi?

A mi em sembla que la pandèmia ho ha desvirtuat tot. Hi ha hagut pèrdues importants. Esforços importants. Una adaptació a unes noves realitats, per part de tothom. I la crisi, diria jo que ens està fent reflexionar o ens hauria de fer reflexionar per abonar un món millor. La pandèmia era un problema de salut. Però com a societat, com a civilització humana, el nostre futur, ara més que mai, passa per una *regeneració* total, en vistes als desafiaments ambientals, la crisi de biodiversitat, els canvis polítics, les crisis migratòries, canvis socials, etc.

El poema del Josep Maria Mas ha incentivat dissenyar una peça que apunta cap a la regeneració en aquest sentit. I la peça exposada ho porta al màxim extrem.

Descripció de la peça

La planxa de linòleum fa uns 11x22 cm. Sobre el relleu de fang amb els marges fa un poc més. Estampada sobre paper, el full és de 42x29,7 cm. Amb aquest treball la idea sempre ha estat la de donar-li sortida amb fang i sobre paper. La primera edició és de 5 relleus i 5 estampes i una prova d'artista, tot numerat i signat, amb segells i llapis.

Formalment, amb tons, les gammes tiren a ocres i daurats, per ajustar entre esmalts disponibles i de resultats òptims amb les tintes de gravat. Més endavant, si mai faig una segona edició, la idea és provar-ho amb blaus. Però per la presentació he triat els ocres perquè també harmonitza la guinda final, que ja us explicaré.

La imatge treballada amb les gúbies, seguint la idea del poema i també dels comentaris posteriors als versos, descriu un caminant, baixant per un perfil lleugerament costerut. En el seu nivell hi ha

una sèrie d'arbres separats de forma equidistant. Per sota el perfil rocallós, es forma el curs d'un riu. A la banda esquerra hi ha una orella, que ho agafa tot. I a la part contrària, cap a la direcció on el personatge camina, i en una zona fosca, s'hi ha fet dibuixat una estrella. Aquesta és l'única referència al Nadal.

Amb l'orella alguns familiars i col·legues hi han vist primer una Verge Maria. No resulta inapropiat donat el context de Nadala. Però vol ser un òrgan auditiu humà i està dibuixat a consciència, prenent com a referent imatges amb aquesta part.

En el marge del riu, personalment, hi veig a vegades, un nu femení estirat, amb una cuixa doblada, com quan Ignasi Araño pintava el Montgrí. Però és un marge costerut.

El senderista va amb pal, que és una manera de relacionar-ho amb el meu esport favorit, que últimament practiquem amb el grup centellenc Farigola i que tantes bones caminades ens ha regalat.

El que són els arbres repetits és una manera d'eludir al ritme, que el poema menciona directa i indirectament, quan parla de la construcció de versos. L'orella també hi és mencionada –en les notes al peu del poema- i tots els aspectes hi són relacionats.

En sí la peça es refereix a la idea de “regeneració” en tant que quan es camina, amb el paisatge canviant, les dificultats que presenta, i les curiositats que mostra –espais, plantes, animals, patrimonis'origina una experiència singular que només pot oferir l'entorn natural. Anar i tornar de caminar oxigena i buida la ment. I ho enriqueix encara més la conversa amb els companys.

L'orella tant es refereix a aquesta experiència com a la construcció dels poemes que l'autor descriu en els seus versos i on eludeix a la veu i a l'oïda. I és un dels òrgans que processa la “lectura”. El poema en sí, tal i com Mas explica que es construeixen, donen molt pes a la seva lectura i transmissió oral. Més que escrita. La “lectura”, recordo, és l'encàrrec primigeni de la professora de ceràmica, per aquesta peça. El poema vol d'una lectura –la vaig fer i vaig reescriure'm el poema-. I la imatge resultant n'és una interpretació.

El relleu no disposa d'un text complementari com havia suggerit Roser Bisbal, directora de la Biblioteca de Centelles, en una xerrada en que ens va explicar diferents maneres de combinar imatge i text. En l'estampa sobre el paper sí que hi ha el títol escrit a llapis, segons la costum –“Regeneració”-, però en els relleus confio amb el poder comunicatiu de la imatge solitària. Com en una pintura en que hi pot haver títol, però es reserva per les fitxes tècniques, com a molt.

La guinda

Per acusar la idea de “regeneració” vaig portar al límit la idea amb un procés tècnic, generalment destinat a la “recuperació” de peces. Els japonesos –a casa nostra també amb altres maneres-, utilitzen una cola barrejada amb pols daurat per reparar objectes de ceràmica, unint les peces trancades. La tècnica la va recordar un dia, del curs, la Marta Postico. Però de fet la història ve d'uns anys abans: aquest recurs l'hi havia vist aplicat en un vas de porcellana, exposat el 2015, en ocasió de la tercera Col·lectiva Aleix Art, amb artistes citats al blog (actualment badaluc.com).

En un text que vam publicar en el catàleg, la Marta escriu: “reparar [amb el kintsugi] objectes ceràmics no és tan sols un art, és una filosofia, on les trencadisses i reparacions formen part de la vida de l'objecte i han de mostrar-se enlloc de ser amagades”. L'artista aplicava el fil d'or en una peça seva i encara ens va ensenyar un altre terme que té significat vigent i especialment en el context post-pandèmic: “resiliència”. En gran part, ens cal per regenerar-nos.

Tot això ho tenia i mente i amb la peça per exposar ho he volgut provar. De relleus ceràmics, com he dit, n'hi ha cinc. Són similars, però no iguals. I el cinquè presentava uns marges més interessants amb textures i perfils agrestes que ja vaig reservar com a peça “final”. Així que, un dilluns, el vaig posar dintre una bossa –perquè no s'escampessin els trossos-, vaig sortir al pati i el vaig deixar caure pla des d'aproximadament un metre d'altura. El mateixa amb el relleu 1/5., per si de cas, i prou. El relleu definitiu (5/5) l'he enganxat amb la cola i la pols del kintsugi. I es mostra tal qual, amb el

filet daurat i alguns buits omplerts amb la cola característica. Aquest relleu s'ha muntat en un marc i es mostrarà penjat, com un quadre, juntament amb l'estampa sobre paper, emmarcada a part.

Vídeo-lectura

Preveient que la finalització del treball seria òptima vaig pensar en millorar la presentació, disposant d'un àudio o vídeo amb el poema recitat. Per un altre projecte expositiu, s'havien gravat àudios explicatius de les obres, accessibles a través de codis QR, situats al costat de les peces. Em refereixo al projecte d'intercanvi col·lectiu amb Colòmbia, amb artistes catalans, i en ocasió de la mostra al Museu d'Art Modern de Bucaramanga (abril del 2022).

Per gravar el poema podria potser haver buscat un rapsode aliè a tot el projecte, però vaig decidir que ja que l'autor és proper, cercaria la seva complicitat.

Informat Josep Maria Mas de la proposta ens vam reunir un vespre, a la plaça de l'Electra. Un espai de la vila silenciós i de fàcil accés. El veig gravar. Al final és un vídeo on Josep Maria Mas llegeix el seu poema –i per tant en fa la seva *lectura*- a un racó del camí que baixa cap al parc de sota, on hi ha bancs de formigó. El llegeix i casi bé el recita de memòria.

Josep Maria Mas es va mostrar molt disposat amb la proposta i va explicar algunes curiositats, com el seu desig per trobar les paraules adequades o per fer emergir l'ànima. Crec que en el poema l'identifica com la Veu del cos i potser sigui el mateix que el "duende" dels músics flamencs.

I vam acabar parlant d'uns dietaris que fa, on explica de tot i que preveu algun dia publicar o que els hi editin. Mas assegura que hi escriu coses que potser podrien molestar a algú. Però va deixar anar que tot forma part d'una mena de gran teatre, i com actor d'un paper, es pot dir de tot i s'entén tot dintre aquest context. Tot es pot dir –entenc– perquè no importa tant el què com l'argument i la bondat final.

La trobada també ha servit per desmuntar qualsevol prejudici. Cada cop tinc més clar que no puc jutjar les persones. I menys a

partir de les dèries d'altres. Millor l'apropament personal i que cadascú calci les seves sabates.

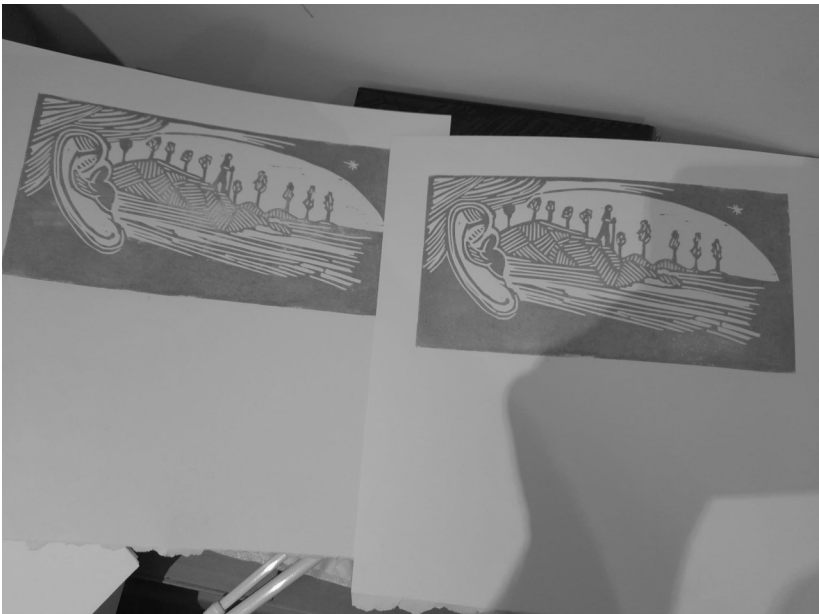
El vídeo el vaig editar i un cop mostrat als còmplices es troba penjat a la web i serà accessible amb les peces, via el codis QR i també a través del blog personal badaluc.com i al final d'aquest opuscle.

El treball al voltant la peça “Regeneració”, per tant, ha estat profundament enriquidora, ha donat molt de sí i això és el que volia deixar testimoni amb aquest text de comentari.

Potser un dels molts aspectes que cal “regenerar” és el de les relacions entre les persones. Crec que hi ha molt camí per fer. Tant per qüestions generals de gènere, ètnia o també desterrar judicis per temes econòmics, salut, gustos. I també més pràctics, com les relacions afectives i el tracte, la cordialitat. Regeneració.

Centelles, 29 de juny de 2022

Text, obra i imatges:

Aleix Mataró Garriga

Agraïments:

Marta Postico, Josep Maria Mas,
Biblioteca de Centelles

Badaluc.com

Centelles, 29 de juny de 2022

